

GRUNDLAGSUTSKOTTETS BETÄNKANDE 13/2010 rd

Riksdagens justitieombudsmans berättelse år 2009

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 15 juni 2010 riksdagens justitieombudsmans berättelse år 2009 (B 14/2010 rd) till grundlagsutskottet för beredning.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- riksdagens justitieombudsman Petri Jääskeläinen och riksdagens biträdande justitieom-

budsman Jussi Pajuoja, riksdagens justitieombudsmans kansli.

Samband med andra handlingar

Grundlagsutskottet begärde den 25 februari 2011 en utredning av justitieombudsmannen om de tio äldsta klagomålen som är under behandling. Justitieombudsmannen lämnade utredningen till utskottet den 3 mars 2011.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Allmänt

Riksdagens justitieombudsmans berättelse för 2009 presenterar precis som tidigare år på ett välformulerat och överskådligt sätt JO:s verksamhet och de vanligaste problemen inom laglighetsövervakningen. Den innehåller JO:s och de biträdande JO:s kommentarer om aktuella teman i laglighetsövervakningen och om justitieombudsmannainstitutionen 2009. De viktigaste iakttagelserna i laglighetsövervakningen av de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna är sammanställda i ett och samma kapitel. Dessutom ingår ett kapitel om teletvångsmedel och annat hemligt inhämtande av information plus en beskrivning av laglighetsövervakningen enligt sakområden.

Grundläggande och mänskliga rättigheter

Enligt 109 § 1 mom. i grundlagen övervakar JO vid utövningen av sitt ämbete att de grundläggande fri- och rättigheterna samt de mänskliga rättigheterna tillgodoses. JO förutsätts i 12 § i lagen om riksdagens justitieombudsman i sin berättelse fästa särskild uppmärksamhet vid att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses. De grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna ges högsta prioritet i laglighetsövervakningen och detta framgår genom hela berättelsen.

I behandlingen av JO:s berättelse för 2008 fäste sig grundlagsutskottet vid JO Paunios ogillande över att ingenting tycks hända med alla de otaliga problem med att tillgodose de grundläggande och mänskliga rättigheterna som laglig-

hetsövervakarna upprepade gånger påtalat i sina berättelser och avgöranden. Förvaltningarna måste reagera på laglighetsövervakarnas ståndpunkter och åsikter om lagens tillämpning och om behövliga ändringar i lagstiftningen och i förekommande fall utan dröjsmål initiera en ny verksamhetskultur. Vidare ansåg det att det kunde vara bra att i laglighetsövervakarnas årliga berättelser särskilt ange de återkommande problem som förvaltningarna inte ägnar tillräcklig uppmärksamhet (GrUB 10/2009 rd).

JO har hörsammat grundlagsutskottets önskemål och tagit in ett särskilt avsnitt (3.4) om brister och förbättringar i realiseringen av de grundläggande rättigheterna i berättelsen för 2009. Avsnittet är ett konkret och nyttigt verktyg för att lyfta fram typiska eller länge fortgångna brister. Det är av största vikt att statsrådet och förvaltningen över lag skyndar på åtgärder för att rätta till de enskilda och mer principiella brister som där nämns. En fråga som bör tas upp är besvärskommittén för social trygghet, som enligt JO ligger kanske allra mest oroväckande till med tanke på tillgången till rättsskydd. Samma fråga behandlas ingående i justitiekanslerns berättelse (Justitiekanslerns i statsrådet berättelse för år 2009). Det har gjorts försök för att hitta en lösning på problemet omgående (se också GrUB 12/2009 rd). I berättelsen påtalas också en rad problempunkter och bristfälligheter i samband med husrannsakan i privata bostäder. Polisen bör i sin verksamhet fästa särskilt avseende vid att husrannsakingar är lagliga och korrekta.

Enligt utskottets mening har detta avsnitt visat sig vara mycket nyttigt och det bör därför vidareutvecklas så att det blir en fast del av JO:s berättelse med en koncentrerad sammanfattning av alla de viktigaste frågorna som kräver förbättring eller korrigering. Likaså behövs det exempel på en bra utveckling, precis som i årets berättelse.

JO:s verksamhet i siffror

Under rapporteringsåret kom det in sammanlagt 4 816 nya ärenden som gällde laglighetsövervakning till JO. Det är klart mer än året innan (4 107). Sammanlagt avgjorde JO 4 903 laglig-

hetskontrollärenden 2009. Antalet inlämnade klagomål (4 346) och antalet avgjorda klagomål (4 458) var än en gång det största någonsin.

De största ärendegrupperna gällde social trygghet, hälso- och sjukvård, polisen, fängvården och domstolsväsendets funktion. Mest ökade antalet klagomål om social trygghet, hälso- och sjukvårdsmyndigheterna och arbetskraftsmyndigheterna. I de övriga stora ärendegrupperna var andelen ungefär densamma som ett år tidigare.

År 2009 meddelades sammanlagt 791 avgöranden som ledde till åtgärder. Det är ca 17 procent av alla avgöranden som gällde klagomål och egna initiativ. Den vanligaste åtgärden var att JO meddelade sin uppfattning (680 fall) och gav en anmärkning (35 fall). Under året utfärdades inga förordnanden om att tjänsteåtal ska väckas. Under året inspekterades 57 objekt (71 året innan).

Utskottet går inte närmare in på de enskilda avgörandena och ståndpunkterna.

Behandlingen av klagomål

Klagomålen har fortsatt ökat, men ändå lyckades JO:s kansli avgöra fler klagomål än vad som kom in under året. Det är mycket positivt, anser utskottet.

JO Jäskeläinen framhåller i sitt inlägg att ambitionen på JO:s kansli redan i många år har varit att det ska ta högst ett år att behandla klagomål. Av JO:s rapport till grundlagsutskottet framgår att man ännu inte är riktigt där, men antalet klagomål som länge legat väckta har klart minskat under senaste fem åren. I slutet av 2010 fanns det 79 klagomål som varit anhängiga i 1,5–2 år och inga alls som varit anhängiga i över två år. Det främsta skälet till de längst anhängiga klagomålen var att föredraganden hade bytts ut och att ärendet var mycket omfattande eller komplicerat. Enligt JO är målet nu att klagomål fram till 2012 ska vara behandlade inom minst ett år. Det är ett ambitiöst och bra mål. De ändringar som riksdagen godkänt i lagen om riksdagens justitieombudsman bidrar till att målen ska nås, anser utskottet.

Utskottets förslag till beslut

Riksdagen

*har inga invändningar med anledning
av berättelsen.*

Helsingfors den 9 mars 2011

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Kimmo Sasi /saml
vordf. Jacob Söderman /sd
medl. Hannes Manninen /cent
Elisabeth Naucmér /sv
Ville Niinistö /gröna
Johanna Ojala-Niemelä /sd

Veijo Puhjo /vänst
Tuulikki Ukkola /saml
Ilkka Viljanen /saml
Antti Vuolanne /sd
ers. Johannes Koskinen /sd
Raimo Piirainen /sd.

Sekreterare var

utskottsråd Petri Helander.